

Koroškim rojakom!

Kulturno društvo 'Ivan Trinko' je poslalo Zvezi slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnemu svetu koroških Slovencev naslednje pismo:

»Dragi koroški Slovenci, zelo zaskrbljeni in ogorčeni sledimo organiziranim napadom proti slovenski narodni skupnosti na Koroškem s strani neonacističnih organizacij, ki nesramno in nemoteno odstranjujejo dvojezične topografske označbe in napise, katerih postavitev predvideva avstrijska državna pogodba. Nas in vas, dragi koroški bratje, veže podobna žalostna usoda. Mi in vi se moramo še danes, ko je bilo izrečenih že toliko svečanih deklaracij, ko obstaja toliko pogodb in dokumentov, predvsem pa ko demokratični republiški ustavi zagotavlja svobodo in nemoten razvoj našim narodnim manjšinam, boriti za najosnovnejše pravice našega človeka in naše narodne skupnosti, pri čemer so odgovorni organi gluhi za vse naše zahteve. Zato vas danes najbolj razumemo in vam izražamo našo globoko solidarnost. Kot veste, nas, beneške Slovence, ne priznavajo za narodno manjšino in, kar je najbolj žalostno, nimamo slovenskih šol. Pred tednom dni smo vložili prošnjo na šolske oblasti, da bi nam dale na razpolago vsaj eno šolsko avlo za poučevanje tečaja slovenskega jezika, a nam delajo vse težave, da bi do tega poučevanja ne prišlo. Odgovorni za takšno stanje pri nas so v političnem sorodstvu s tistimi, ki odstranjujejo pri vas dvojezične napise. To so ljudje, katerih ideje so pripeljale svet do katastrofalne druge svetovne vojne. Žalostno je, da tako imenovani dobrosrčni ljudje, ki so na oblasti in ki se imajo za demokratične, ne ukrenejo ničesar, da bi zaustavili zločinsko dejavnost neofašističnih organizacij, ki spet rinejo človeštvo v prepad. Mi in vi se bomo upirali tem mračnjakim silam z vsemi svojimi močmi. Prepričani smo, da bomo deležni podpore vsega demokratičnega sveta, da bo naposled le zmagala pravica nad krivico.

V tem upanju vas bratsko pozdravljamo in vam kličemo: Pogumno naprej v borbi za naše pravice.
Cedad, 17.10.1972

Pismo SKGZ

Zvezi slovenskih organizacij in Narodnemu svetu koroških Slovencev.

Celovec
Dragi koroški rojaki!
Slovenska kulturno gospodarska zveza vam v svojem imenu in v imenu včlanjenih organizacij izreka solidarnost ob nezasičanem terorju in protislovenskih akcijah organiziranih ostan- kov nacizma.

Kot da ne bi zadostovalo ponižujoče 17-letno odlašanje postavitev slovenskih topografskih napisov in da je letos sprejeti zakon zmanjšal na sramotno nizko število naselja, ki naj bi imela pravico do dvojezičnih napisov, doživljate še ustrahovalno akcijo nacionalističnih skrajnežev, ki so table pomazali, jih razbili, odpeljali in vam grozili ter začeli že s fizičnimi napadi.

Če so si ti skrajneži dovolili vse to početi v priči policijskih organov, ne da bi se komurkoli skrivil las, je pred vsem svetom potrjena vaša trditev, ki jo

že več let ponavljate, da o vprašanju slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem ne odločata niti vlada niti parlament, ampak si o njem lastijo pravico odločanja nacionalistične organizacije.

Tudi mi smo, podobno kot vi, doživljali rast fašizma na naših tleh v obliki nacionalistične ne- strpnosti, terorja in ustrahova- nja. Družba, ki ne more prepre- čiti nasilja desnih skrajnežev proti narodnostni skupnosti na narodnostno mešanem ozemlju, spravlja samo sebe v nevarnost, da postane žrtev istega nasilja. Zgodovina je to resnico že enkrat potrdila, toda koliko žrtev evropskih, in ne samo evrop- skih narodov je bilo treba, da sta bila uničena fašizem in na- cizem.

Krvave izkušnje, ki so za na- mi, so nam dragoceno napotilo za akcijo. Zlo je treba prepre- čevati ob njegovem nastajanju. V političnem boju pomeni to mo- bilizacijo proti porajajočemu se fašizmu in nacizmu z ustvarja- njem široke fronte in z angaži- ranjem vseh protifašističnih sil. Tudi pri nas dviga fašizem glavo s provokacijami, pritiski in terorističnimi atentati, in dogod- ki zadnjih let dokazujejo, da ima močno postojanko v državni u- pravi in sodstvu. Več kot narav- no je, da smo in moramo biti Slovenci v prvih vrstah protifa- šističnih akcij in organizacij, ker smo že bili prva žrtev fašizma in bi to spet bili ob morebitni njegovi okrepitvi.

Tudi mi, podobno kot vi, zah- tevamo skupaj z antifašisti ita- lijske narodnosti razpustitev fašističnih organizacij, pri čemer se sklicujemo na obrambo de- mokratičnih pridobitev in na za- kon, ki podobne organizacije pre- poveduje, kakor se vi pri enaki zahtevi upravičeno sklicujete na jasna določila avstrijske državne pogodbe.

Kakor je res, da je boj za de- mokratične odnose v sami druž- bi in do narodnostne skupnosti predvsem vprašanje moči in raz- položaja demokratičnih sil, ta- ko je danes jasno, da zgolj ta pot ne bo v doglednem času pri- peljala do uresničitve takih raz- mer ki bi vaši skupnosti zago- toville osnovne pravice in ob- stoji.

Zato pozdravljamo vašo na- mero, da uresničite 7. člena avstrijske državne pogodbe in- ternacionalizirate. Avstrijska re- publika se je s podpisom te po- godbe obvezala do vseh sopo- pisnic, da vam bo po tem čle- nu zagotovila enakopravnost, osnovno in srednje šolstvo, ena- kopravnost slovenskega jezika in javni upravi in šolstvu ter raz- pustitev vseh organizacij, ki na- sprotno izvajajo vaših pravic. Naj Avstrija danes odgovarja pred svetom, če svojih obvezno- sti ni izpolnila.

Če države podpišejo medna- rodne pogodbe in jih izrabijo do meje, ki so jim v korist, ne iz- polnjujejo pa obveznosti, ki iz pogodb izhajajo, jih je treba k temu prisiliti. Ker smo tudi Slo- venci v Italiji žrtev neizpolnje- vanja obveznosti, še bolj razu- memo in podpiramo vaš sklep o internacionalizaciji.

Avstrijski nacionalisti so s svojo napadalnostjo, grožnjami in fizičnimi napadi na Slovence sami izzvali široko reakcijo, za- to tudi mislimo, da je prišel čas, ko je treba iti do dna, da z med- narodno akcijo dosežete uvelja- vitev vaših pravic in razpustitev nacionalističnih organizacij, kar ne bo koristilo samo vam, ko- roškimi Slovincem, ampak ce- litemu notranjemu razvoju av- strijske republike.

Želimo vam uspehe in vas bratsko pozdravljamo.
Trst, 17. oktobra 1972.

Zborovanje naših izseljencev v Švici

Vzklil je plemeniti cvet poguma in samozavesti, ki ga z vztrajnim delom in vzgledom presajajo mladi emigranti na domača tla

Dne 7. oktobra se je v mestu Orbe v Švici sestalo ka- kih trideset delegatov, predsedniki in aktivisti dvajsetih sekcij Društva slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije, da so razpravljali o že opravljenem in bodočem delu društ- va. Prišli so delegati iz Belgije, raznih krajev Švice in tudi iz Italije. Razpravljali so o problemih, ki tarejo dolin- ske in hribovske kraje tam od Režije pa tja do Idrije, kjer žive naši ljudje.

Predsednik Društva slo- venskih izseljencev Marko Petrič je v svojem govoru povedal, da se pred štirimi leti ustanovljeno društvo u- spešno razvija in da prera- šča v pomembno množično organizacijo beneških Slo- vencev. Ustanovitev sekcije v rudarskih središčih Belgije, sekcija v Milanu so primer širjenja organizacije, spre- jem predstavnikov društva pri italijanskem veleposla- niku v Bernu pa ugotovitev, da je društvo slovenskih iz- seljencev postalo vplivno in da je z njegovimi zahteva- mi seznanjena preko vele- poslanika tudi italijanska vlada.

«Problem našega ljudstva ni samo naš, je stvar vseh Slovencev, od Trsta, Gorice in matične države», je pou- daril Petrič in med drugim dejal, da «ko govorimo o perspektivah našega narod- nega razvoja, moramo reči, da je ta odvisen tudi od go- spodarskega in splošnega razvoja države. Gospodarski razvoj mora zavreti emigra- cijski tok, rešiti naše kom- plexse manjvrednosti in ne- moči».

Marko Petrič je nadalje govoril o zaščitnih zakonih. «Država ne more živeti brez ustave, manjšina pa tudi ne brez zaščitnih zakonov». Pri tem je omenil primer jezi- kovne in narodnostne enako- pravnosti v Švici.

Po Petričevem poročilu je zbor emigrantov pozdravil predsednik Slovenske kul- turne gospodarske zveze Bo- ris Race, ki je poudaril, da vsa slovenska manjšina sle- di razvoju in nastopu društ-

va izseljencev iz Beneške Slovenije, ki predstavlja va- žen dejavnik osveščanja Slovencev v videmski po- krajini in odločilno vlogo njihovega boja za ekonom- ski in nacionalni razvoj. Za- želel je organizaciji tudi mnogo uspehov.

Po govoru predsednika SKGZ Borisa Raceta sta spregovorila tudi ravnatelj Stalnega slovenskega gleda- lišča v Trstu Filibert Bene- detič in dr. Karel Šiškovič, ki sta obrazložila nekatere rezultate raziskovalnega de- la v Beneški Sloveniji, iz ka- terih se da sklepati, da je

brez gospodarskega razvoja nemogoča rešitev narodnost- nega vprašanja v Beneški Sloveniji.

V razpravo je poseglo še več prisotnih predstavnikov društev: Armando in Aldo Binutti, Cicigoj, blagajnik organizacije Silvio Feletič in Dino Del Medico, ki je v glavnih obrisih načrta smer- nice za bodoče delo društva.

Dino Del Medico je pove- dal, da bo prihodnje leto kongres organizacije, kjer bodo tudi spremenili statut. V ta namen bo za pripravo kongresa delalo devet komi- sij. Omenil je tudi naloge e- migrantov na domačih tleh. Tako je poleg nastopov pri krajevnih, deželnih in držav- nih oblasteh poudaril po- men združevanja na doma-

čih tleh. «Boj za družbeno, gospodarsko in narodno e- nakopravnost sloni pred- vsem na združevalnem ele- mentu, ki prerašča razkraja- nje skupnosti v najbolj ne- razvitih področjih Beneške Slovenije», je zaključil svoj govor Dino Del Medico.

Pogovori, sporazumi in de- lovni programi so se zavle- kli pozno v noč in nekateri iz bližnjih krajev so se se- stali tudi naslednji dan.

Ob zaključku tega zboro- vanja naj dodamo samo to, da je iz nesreče izseljenstva vzklil plemeniti cvet pogu- ma in samozavesti, ki ga z vztrajnim delom in vzgle- dom mladi emigranti Švice, Belgije, Francije, Italije in drugih držav presajajo na domača tla.

DEŽELNA KONFERENCA V GORICI

Breme vojaških služnosti vsaj omiliti

V Beneški Sloveniji ni mogoče spreminjati zasajenih kultur in tudi gradbena dejavnost in razvoj industrij so prikrajšani - Močno prizadet tudi turizem

Kako pereč in zaviralen je postal že problem vojaških služnosti v vsej naši deželi, priča nedavna deželna konfe- renca, posvečena prav temu problemu. Tako so na tem po- svetovanju, ki je bilo v Go- rici, ugotovili, da zaradi voja- ških služnosti v nekaterih pri- merih ni mogoče graditi niti novih cest in železnic, prav tako ni moč graditi večjih to- varniških in drugih objektov in vsi regulacijski načrti se morajo podrežati služnostim. Te prepovedi veljajo zlasti za ozemlje ob meji, torej tudi za nas, saj leži Beneška Slovenija pretežno ob državni meji. Za- radi vojaških služnosti ima- mo dalje dejansko razlašča- nje zemlje, saj lastniki ne smejo spreminjati sestave

svoje posesti. To je zelo hudo, saj je lastnik v takšnem pri- meru lastnik samo na papirju z vsemi obveznostmi in nobe- nimi pravicami.

Iz povedanega sledijo tudi vse negativne plati bremen vojaških služnosti. Tako je oškodovano kmetijstvo, ker zemljišče izgublja na svoji ce- ni. Ni mogoče spreminjati za- sajenih kultur, gradbena de- javnost in industrija sta pri- krajšani, ker nihče ne more svobodno graditi. Vojaške služnosti hudo prizadevajo tu- di turizem, ker se ni mogoče v določenih krajih zaustavljati in fotografirati.

Ker seveda ne bo mogoče vojaških služnosti popolnoma odpraviti, za to govore pač po- trebe obrambe, bi se jih dalo

vsekakor z zakonodajo in do- bro voljo vsaj omiliti. Tako naj bi vojaška vežbališča os- redotočili tako, da bi priza- dela čim manj ozemlja, po- trebno je dovoliti prost pre- let civilnih letal, pa tudi od- škodnine za to je treba bo- lje urediti.

Vsekakor pa je tu na prvem mestu sprememba zakonoda- je. V tem smislu so že števil- ne parlamentarne skupine pre- dložile v parlamentu v Rimu ustrezne zakonske osnutke, ki so že predloženi parlamen- tu, vendar pa se vse te zade- ve, vsaj tako mislimo, vlečejo že malo predolgo. Zdi se, da imajo tu prste vmes razne druge sile, ki jim ni do po- puščanja na meji, čeravno prav sedanjí dogodki v Evro- pi kažejo, da je pred nami e- vropska konferenca o varno- sti, ki bi lahko veliko prispe- vala k ublažitvi napetosti v Evropi in s tem tudi k popu- ščanju antagonizmov med o- bema blokoma. Toda ne glede na vse to se vsi zavedamo, da pomenijo vojaške služno- sti hudo, morda preveč hudo breme, ki dejansko hromi v naši deželi, v Beneški Slove- niji pa še posebej, sleherni gospodarski razvoj in napre- dek. Tako lahko ob vojaških služnostih samo zapišemo, da so prav služnosti tiste, ki ovirajo v naših dolinah in na- seljih po hribih sleherni go- spodarsko pobudo in tudi si- lijo naše ljudi v ekonomsko emigracijo.

Zavoljo vsega tega prav Beneška Slovenija kot obmej- no območje pričakuje, da bo- do breme vojaških služnosti vsaj v toliko zmanjšali, da bi se tudi pri nas lahko začelo normalno gospodarsko življe- nje in z njim nujno povezana socialni in ekonomski razvoj.

Pogled na udeležence deželne konference o vojaških služnostih v Gorici

IZ NADIŠKE DOLINE

Odobrili načrt za novo metalurško fabriko

Čedadsko industrijsko področje se zadnje čase zares uspešno razvija. Poleg že obstoječih fabrik in laboratorijev bodo v kratkem zgradili še eno novo, ki bo proizvajala polizdelano jekleno pločevino in palčice.

Nova fabrika bo zavzemala 8400 kvadratnih metrov, zgradnja, ki bo dolga 290 metrov, pa tisoč kvadratnih metrov.

Gradbena komisija, ki se je sestala pretekli teden na čedadskem komunu, je že sprejela načrt in zato bodo verjetno v kratkem pričeli z deli.

Konzorcij za razvoj čedadskega industrijskega področja je dal tudi v zakup (apalt) dela za dvotirno železniško povezavo z nekaterimi industrijskimi obrati. Prvi «lot» del bo stal 25 milijonov lir, cestna povezava pa 40 milijonov lir. Za sprejem dela se je potegovalo 15 gradbenih podjetij. Prvo delo je vzelo v zakup podjetje Giuseppe Antonini iz Verone, drugo pa podjetje Ilser iz Reane del Roiale.

Vsa ta začetna dela bo financirala dežela, katerim bodo sledila še druga, dokler ne bo do konca urejeno vse industrijsko področje Čedada.

POLEG «ZLODEJEVEGA» MOSTA SE NOV MOST?

Ze več let se govori, da bodo poleg sedanjega «zlodejevega» mosta zgradili novega, kajti most je ozek in star. Ne samo, da se na tej točki ne more normalno razvijati promet, ki iz dneva v dan narašča, ampak je v nevarnosti tudi most, ki za langobardsko mesto Čedad pomeni tudi spomenik.

«Most mora ostati takšen, kakršen je» pravijo v Čedadu, «ne smemo ga popravljati in niti razširiti». Sklenili so zato, da bodo tam blizu zgradili novega, ki bo odgovarjal današnjemu prometu. Ministrstvo za javna dela in državno avtonomno cestno podjetje je že sprejelo predloženi načrt in sedaj čakajo, da bi dobili tudi potrebna sredstva za izvedbo tega dela.

Domačini nestrpnost čakajo na odgovor, ki naj bi bil seveda pozitiven, da bi takoj pričeli z deli, ker samo tako se bo ohranil še za mnogo časa legendarni «zlodejev» most.

ZIVINSKI SEJEM V ČEDADU VEČJE PROVPRASEVANJE CENE NIZJE

Živinski sejem meseca oktobra v Čedadu je bil zelo živahen, saj so tokrat prišli kupovat živino ne samo iz dežele Furlanije - Julijske krajine, ampak tudi iz drugih pokrajin. Naši živinorejci in oni iz Furlanije so tokrat pripeljali na prodaj kar sto glav živine, od katerih je bilo prodanih 89. Povpraševanje je bilo torej veliko, le cene so bile znatno nižje kot meseca septembra.

V prodajo so šle največ krave mlekarice in živina za

zakol, manj pa teleta za rejo, kajti letos so pridelali tudi kmetje nižinskih predelov manj krme in zato se jim ne izplača na jesen kupovati telet za rejo in zato je bila tem tudi cena znatno nižja.

ZIMSKI URNIK CEDADSKEGA MUZEJA

Arheološki muzej bo do 30. aprila 1973 odprt v telih urah: ob delavnikih od 9 do 14 ure, ob nedeljah in praznikih pa od 9 do 13 ure.

SV. LENART

DESET MILIJONOV LIR ZA CESTO DOLENJA MJERSA - SV. LENART

Deželno odbornišvo za javna dela je dodelilo šenlenarškemu komunu deset milijonov lir za ureditev ceste, ki vodi iz Dolenje Mjerske preko Čemurja v Sv. Lenart. Ostale stroške bo prevzel komun v svoje breme. Ljudje so novico, da bodo končno popravili to cesto, sprejeli z velikim veseljem, saj je bila popravila resnično potrebna.

V kratkem bo pokrajin-

PODBONESEC

Prošnja za ojačenje vodovoda v Črnem vrhu

Na zadnjem zasedanju komunskega konsilja v Podbonecu so sprejeli tudi prošnjo, ki jo bodo poslali deželnim organom, da bi dosegli podporo za ojačenje vodovoda v Črnem vrhu, o katerem problemu smo že večkrat pisali v našem listu. Črni vrh, ki je najbolj zakonita in najbolj visoka ležeča vas (725 m) v podboneškem komunu namreč zelo trpi zaradi pomanjkanja pitne vode. Poleg tega rede v tem predelu tudi precej veliko število živine in zato je prizadeta tudi živinoreja, posebno v poletnem času.

Črnovršani upajo, da bo dežela ugodno rešila njihovo prošnjo, saj je življenjskega pomena.

V KANADI SE JE SMRTNO PONESREČIL VALENTIN MUCIG

Na naš komun je prišla iz Kanade zelo žalostna novica. Italijanski konzulat je namreč sporočil, da se je na delu v Vancouver smrtno ponesrečil 32-letni Valentino

REZIJA

Smrtni padeč na cesti

Pretekli teden je v pozni noči nek avtomobilist zagledal ob robu ceste zgrudena moža. Takoj je ustavil vozilo in mu hotel pomagati, ker je mislil, da mu je slabo, a ko je videl, da je ranjen, je poklical na lice mesta karabinjerje. Kmalu so ugotovili, da je hudo ranjen mož 63-letni Štefan Va-

ska administracija uredila tudi cesto, ki pelje preko Škrutovega. Tehniki so že bili na licu mesta in proučili načrt, kje naj bi potekala nova trasa. Ovinek v Škrutovem je namreč zelo nevaren in se tu dogajajo vse preveč pogostoma prometne nesreče. Zdi se, da bodo prav na tem ovinku razširili cesto in tako zagotovili varnejšo vožnjo in pešpot številnim domačinom, kakor tudi izletnikom, ki se podajajo v vedno večjem številu v to turistično privlačno vas, a ne vedo, da preži prav tu, na tej relaciji, smrt noč in dan, da bi žela žrtve na tem nevarnem ovinku.

POROKE

Meseca oktobra so bile v našem komunu kar tri poroke. Pročili so se mizar Izidor Dorgnath z učiteljico Tezijo Vogrig, uradnik Mihael Carlig z uradnico Pavlo Clodig iz Grmeka in Severino Umberto Podrecca z Rino Renato Vogrig.

Vsem trem parom želijo njihovi vaščani in prijatelji mnogo veselja in zadovoljstva v zakonskem stanu.

Mucig, ki je šel pred nekaj leti tja za zaslužkom, ker ga na domači zemlji ni mogel najti.

Smrt tako mladega našega emigranta je globoko pretresla vso Nadiško dolino.

NESREČA NE POČIVA

V čedadsko bolnico so morali peljati 46-letno Emo Balloch iz Podvršiča, ker jo je v hlevu, ko je molzla, brcnila krava v desno nogo. Ozdravila bo v dveh tednih.

SREDNJE

SMRTNA KOSA

Dne 11. oktobra je umrl v videmski bolnici 69-letni Giovanni Quos iz Gorenjega Trbilja. Pokopali smo ga na domačem pokopališču v velikem spremstvu domačinov, saj je bil rajnik Quos zelo spoštovan in priljubljen po vsej okolici.

Družini nepozabnega rajnika izrekamo naše globoko sožalje.

FOJDA

Potreben je nov vodovod

Fojdski komun že dolgo občuti pomanjkanje vode in to ne samo v poletnem času, ampak tudi pozimi in še prav posebno v višje ležečih slovenskih vaseh.

Za rašitev tega življenjsko važnega problema je geometer Comelli poslal v imenu najbolj prizadetih vasi videmskemu prefektu pismo, v katerem mu je obrazložil, da v nekaterih mesecih ostajajo kar 20 do 25 dni brez vode in da pri tem ne trpijo samo ljudje, ampak tudi vi-

nogradi in živinoreja, ki so glavni viri dohodkov.

Sedaj proučuje načrt, kje zajeti vodo, inženir Cudugnello iz Vidma. Dežela je sicer nakazala 50 milijonov lir, a tehniki predvidevajo, da bo delo stalo okoli 120 milijonov in morda še več, če se bo zavleklo.

GOZDNI POŽAR V SUBIDU

V kraju Namlen pri Subidu je prišlo verjetno zaradi nepredvidnosti kakšnega iz-

letnika ali lovca do hudega gozdnega požara. Ogenj je zajel kar tri hektarje gozda in grozil, da se raztegne še na bližnjo plantažo smrečic. Na pomoč so prihiteli gasilci iz Vidma, ki so po pet urnem delu zadušili plamene.

NA IVANCU USTRELILI VELIKEGA DIVJEGA PRAŠICA

Zadnje čase so se pojavili tudi na našem področju divji prašiči in povzročili tu in tam občutno škodo, ker je še nekaj pridelkov na njivah. Preteklo nedeljo se je posrečilo enemu izmed lovcev ubiti zelo težkega prašiča, saj je tehtal kar 165 kilogramov in je moral biti star najmanj deset let. Šest ljudi ga je dve uri nosilo iz Ivanca do Fojde, kjer so ga domačini dolgo občudovali in na tihem upali, da bo sedaj morda mir za nekaj časa pred škodljivci, ker je «poglar» ubit.

IZ IDRIJSKE DOLINE

UREDITEV POKOPALIŠČ

Na izrednem zasedanju praprotiškega komunskega konsila, ki se je sestel pod predsedstvom župana Bruna Bernarda, so med drugimi problemi na široko razpravljali o ureditvi pokopališč v Ibani in v Čali.

Kolavdirali so tudi popravila na cesti v Tejah (San Pietro di Chiazacco) in v Seliščih (Cladrecis).

NESREČA PRI DELU

Pri žaganju drv se je močno urezal v levo roko 79-letni Mihael Covaceuszach iz Brda. Čeprav ima mož že toliko primež na rami, še vedno prime za vsako hišno delo in zato mu želimo, da bi kmalu okreval in bil zopet v pomoč družini.

Dora De Bellis por. Tomasino

Prihodi in odhodi vlakov iz videmske železniške postaje

S prvim oktobrom je stopil v veljavo nov vozni red vlakov, ki bo veljaven do 2. junija 1973 in ga tu spodaj prinašamo.

ODHODI

PROTI BENETKAM: 3,32 - 5,14 - 5,32 - 5,48 - 6,10 - 6,38 - 7,10 - 7,24 - 8,48 - 9,50 - 10,48 - 11,55 - 12,35 - 13,32 - 15,01 - 15,11 - 15,20 - 16,08 - 16,56 - 17,57 - 18,46 - 18,56 - 20,38 - 21,23.

PROTI TRBIŽU: 5,29 - 7,21 - 12,32 - 13,42 - 15,23 - 15,30 - 17,50 - 19,18 - 22,09 - 23,15.

PROTI TRSTU: 5 - 5,44 - 7,11 - 7,18 - 7,52 - 10,29 - 13,03 - 13,25 - 15,05 - 16,30 - 17,53 - 18,02 - 19,24 - 20,42 - 21,41 - 22,35 - 23,13.

PROTI ČEDADU: 6,30 - 7,30 - 8,30 - 9,30 - 11,30 - 12,30 - 13,30 - 14,30 - 15,30 - 16,30 - 17,30 - 18,40 - 19,50 - 22,20.

PRIHODI

IZ BENETK: 1,56 - 6,40 - 7,08 - 7,37 - 8,39 - 10,34 - 11,19 - 12,55 - 14,25 - 14,59 - 15,18 - 17,32 - 18,10 - 18,34 - 18,59 - 20,10 - 20,32 - 21,36 - 21,58 - 22,32 - 22,56 - 23,07 - 23,37.

IZ TRBIŽA: 5,05 - 7,05 - 7,15 - 9,40 - 11,50 - 14,47 - 14,57 - 17,36 - 17,48 - 19,15 - 21,11.

IZ TRSTA: 0,17 - 5,09 - 7,05 - 7,16 - 8 - 8,34 - 11,42 - 13,27 - 14,33 - 15,06 - 15,15 - 16,02 - 18,32 - 19,44 - 20,19 - 21,45 - 21,46.

IZ ČEDADA: 6,20 - 7,20 - 8,20 - 9,20 - 10,20 - 11,20 - 12,20 - 13,20 - 14,20 - 16,20 - 17,20 - 18,20 - 19,40 - 20,40.

IZ KANALSKE DOLINE

Važni sklepi občinskega sveta v Naborjetu-Ovčji vesi

Občinski svet Naborjeta - Ovčje vesi, ki se je pred nedavnim sestel pod predsedstvom župana Antona Erliha, je razpravljal o zelo važnih problemih.

Svet je namreč sklenil, da bo prispeval en milijon in 800 tisoč lir za gradnjo poljske poti v dolini Ravne in da bo komun stopil v hribovsko Skupnost Kanalske doline in Železnega kanala. Potrebno bi bilo urediti tudi kanale, ki jih je poškodovalo neurje leta 1966, za kar bi prispevala dežela deset milijonov lir, a občina nima sredstev, da bi mogla izvesti to delo, ker stane mnogo več, je dejal župan, in zato bo treba to delo preložiti za kasneje.

Imenovali so tudi revizorje računov in sicer Adama Franza, Dina Buzzija in Ivana Prešerna.

NAŠI DRAGI RAJNKI

IZ KOMUNA REZIJA: 63-letni Stefano Valente.

IZ KOMUNA TIPANA: 55-letna Dora De Bellis por. Tomasino iz Viskorše.

IZ KOMUNA NEME: 76-letni Alberto Martinelli, 74-letni Giacomo Trevisan.

IZ KOMUNA SREDNJE: 69-letni Giovanni Quos iz Gorenjega Trbilja.

IZ KOMUNA SPETER: 39-letni Silvano Podrecca, 38-letni Celio Cedermaz iz Petjaha (umrl v Belgiji).

IZ KOMUNA PODBONESEC: 32-letni Valentino Mucig (umrl v Kanadi).

IZ KOMUNA TAVORJANA: 84-letni Luigi Braidotti, 67-letni Faustino Cantarutti.

Vsem sorodnikom naših dragih rajnikov izrekamo naše globoko sožalje.

Sprehod skozi slovensko književnost

Med vsemi štirimi predstavnikmi moderne je Oton Župančič živel najdlje in je v svojem pesniškem snovanju zajel kar petdeset let zgodovine slovenskega naroda.

Oton Župančič se je rodil 1878. leta v Vinici v Beli Krajini. Gimnazijo je najprej obiskoval v Novem mestu, potem pa v Ljubljani, kjer je 1896. leta maturiral. Po maturi je odšel na Dunaj študirat zgodovino in zemljepis. Tu se je družil zlasti z Ivanom Cankarjem. Kot 21 letni študent filozofije je izdal svojo prvo pesniško zbirko Čaša opojnosti.

Po končani filozofski fakulteti se je odpravil v širni svet, v Pariz in drugam, vsa ta leta pa so kasneje odmevala v njegovi drugi pesniški zbirki Čez plan. 1908. leta izda Župančič že svojo tretjo pesniško zbirko Samogovori, v kateri je izšla tudi ena njegovih največjih pesnitev Duma.

Prvo svetovno vojno je pesnik preživel v Ljubljani in plod tega življenjskega obdobja ter nastanek stare Jugoslavije se odraža v njegovi novi pesniški zbirki V zarje vidove, v kateri je zbral svoje najboljše predvojne in medvojne pesmi. Leta 1924. pa je izšla njegova tragedija iz slovenske preteklosti Veronika Deseniška.

V novi državi je Župančič opravljal sprva službo dramaturga, potem pa je bil upravnik Narodnega gledališča v Ljubljani. Med dvema vojnoma je kot pesnik dlje časa molčal, vendar pa je svoje delo posvetil prevajanju dramatike, romanov in poezije, zlasti pomembni so iz tega obdobja njegovi imenitni in pesniški prevodi številnih Shakespeareovih dram. Nato je pripravil pesniško zbirko Med ostrnicami, a je ni dokončal.

Oton Župančič

Za njegovo petdesetletnico so mu prijatelji posvetili Jubilejni zbornik in izbor njegovih pesmi Naša beseda (1929). Ob ustanovitvi slovenske akademije znanosti in umetnosti 1938. leta je bil izvoljen za njenega rednega člana. Med okupacijo pa je, skrit za psevdonim dr. Anton Pesnik, pisal pesmi v partizanska glasila in v njih izpovedoval svoj srd proti okupatorju.

Po osvoboditvi je bil izvoljen v najvišje predstavniške organe nove ljudske oblasti, svoje predvojne in medvojne pesmi pa je zbral

v novi pesniški zbirki Zimzelen pod snegom (1945). Za njegovo sedemdesetletnico pa je izšel izbor njegovih pesmi, člankov in govorov v knjigi pod naslovom «Veš, poet, svoj dolg?».

Župančič pa se je uveljavil tudi kot odlični pesnik za mladino. Pesmi za mladino je izdal v zbirkah Pisanice (1900), Lahkih nog naokrog (1913), Sto ugank (1915) in Ciciban in še kaj (1915).

Župančič je umrl 1949. leta v Ljubljani. Pokopan je v skupnem grobu slovenske moderne skupaj s Cankarjem, Kettejem in Murnom.

ŠE O LJUDSKEM ŠTETJU

Manj ljudi tudi v Kanalski dolini

Če smo v prejšnji številki Matajurja poklicali na pomoč statistiko, da bi objektivno prikazali upadanje prebivalstva v Beneški Sloveniji, bomo to pot storili isto še za Kanalsko dolino, kjer prav tako prebivajo Slovenci.

Podatki kažejo, da je v občini Trbiž bivalo 1951. leta 6438 ljudi, deset let kasneje jih je bilo nekaj več, 6845, medtem ko je zadnje ljudsko štetje 1971. leta pokazalo 6487 prebivalcev ali 358 manj, kar znaša v odstotkih 5,2.

Slabše se je v tem smislu odrezala občina Pontabel. Če je ljudsko štetje iz leta

1951 naštel 3931 prebivalcev, jih je bilo deset let kasneje manj, 3561, medtem ko je bilo leta 1971 samo še 2984 prebivalcev ali 577 ljudi manj, kar znaša 16,2% manj.

Najbolj viden padec se je pokazal v občini Naborjet-Ovčja ves. Pred dvajsetimi leti so namreč tukaj naštel 1512 ljudi, deset let kasneje 1437, medtem ko je ljudsko štetje lani zabeležilo samo še 1205 prebivalcev ali 231 manj kot pred desetimi leti, kar znaša 24,2 odstotkov.

Torej tudi podatki za Kanalsko dolino niso nikakor vzpodbudni, čeprav je tudi res, da je tod izseljevanje

MUZCI, vas v Terski dolini, ki najbolj trpi zaradi vojaških služnosti

KAJ SO PISALI O NAS V PRETEKLOSTI

„Slovenska Bčela“

V «Solskega prijatelja» se piše: Ravno se spominjam, da bi Vi radi izvedeli, kako se kej godi v obziru slovenščine na Benečanskem. Ker vtegnem, Vam tukej v kratkem, kar vem, povem.

Na Benečanskem v krajih proti Koroškemu in Primorskemu so sami Slovenci, katerih število Vam pa ne vem povedati. Iz tega, kar sami od njih že veste, lahko zapopadate, da jih je mnogo. Med njimi so eni, ki sami sebe Roziane (Russen) kličejo, ter pravijo, da so nekada iz silo daljnih izhodnih krajev prišli, in se ondi, kjer so sadaj, vstanovili. Scer se vasi drugi v teh krajih stanujoči imenujejo Slovenci, in svoj jezik slovinski.

Ako ravno pa je na Benečanskem toljkanj Slovencev, vendar niso imeli, kar se ve, do novejših časov, ne molitvenih ne drugih podučnih knjig v svojem jeziku spisanih;

njih duhovniki so navadno v italijanskih solah se učili, in tega duha navdahnjeni slovenske duše pasli; kako je moralo biti s slovenščino, morete pač sami si misliti. Ko so se pa leta 1848 vsi narodi predramili, so tudi naši sosedni Slovenci na Benečanskem se gibati jeli, ter pokazali, da niso še popolnoma potalijanci, in da je še nekeje slovenskega duha v njih. In kakor drugod tako so tudi največ duhovniki čversto se obnašali, in niso marali, ne za hudobne talijanomane ne za druge zapreke, tudi ne za očividne nevarnosti, kadar so za dušni blagor svojih predragih sorojakov nevarnosti in marljivo poslovali. Neki prijatelj mi je sam pravil, da je bil zavoljo svoje vnetosti za slovenščino in torej tudi za cesarja več kot enkrat v smertni nevarnosti; «in vendar, pravi, se nisem prav nič dal prestrašiti, da si ravno so večkrat s puškami na me merili, da sim mislil, da bo zdaj zdaj po meni. Bog pa me je vendar obvaroval, da zamorem še za blagor zvestih in dobrih Slovincov naših se truditi». Da so teh let tamošnji Slovenci se narodevali na naše slovenske časopise, dokler niso bili stranoma prepovedani v Italiji, in da so za svojo šolsko mladino in tudi za odrasle slovenske knjige iz naših krajev nakupovali, in po svoji moči si prizadevali izobraževati zanemarjene rojake svoje, je že večkrat bilo v Novicah in tudi v Bčeli oznanjeno. Kar pa menda še sploh znano ni, je to: da je neki mlad duhovnik Videmske škofije lani (1851) slovenski katekizem po Kazati-u v kratkem spisal, in ga natiskniti dal v Gorici pri Jan. Seitzu.

Hotel je pa poletje ta katekizem u Benetke viši deželjski oblasti poslati, ter prositi, da bi se sprejel za podučno knjigo v ljudskih solah med Benečanskimi Slovenci. Zdi se mi pa, da ni imela ta prošnja zaželenega uspeha, ker mi je letos drug prijatelj iz Benečanskega povedal, da je nekdo tam velik katekizem slovenski spisal, da bi se v ondašnje šole vpeljal, toda v benečanskem podnarečju, in da je sada

rokopis v Čedadu (govoril sim pa z njim o veliki noči t. l.) v rokah nekega korarja, ki je Slovenec, da ga pretresuje, in da se bo v Vidnu tiskal. Ali je že tiskan ali ne, ne vem. Ravno v ta namen, to je, v povzdigo slovenskega duha med benečanskimi Slovenci, je drug gospod v Benetkah na svitlo dal Slovensko abecedo popolnoma v benečanskem podnarečju, ktereja vam hočem tudi o svojem času poslati, in kakor sim za trdno zvedil, spisuje ravno tisti gospod slovensko slovnico za svoje rojake. To sim jaz zvedil, menim pa, da je še veliko več važnih stvari med benečanskimi Slovenci, v obziru njih napredovanja v slovenski izobraženosti, ako ravno za nje ne vemo. Bog daj, da bi se kateri tamošnjih radoljubov sam lotil peresa, in nam blagovolil kej naznaniti, kaj se med njimi godi. Historične, zemljopisne, statistične i.t.d. data ondašnjih Slovincov bi nam pač bile posebno po godu, in kdor bi količkaj nam od tega povedal, si zamore svest biti resnične hvale vsakega iskrenega Slavjana.

(SLAVENSKE DROBTINICE III, str. 335-336, št. 41-7. oktobra 1852).

Kulturno društvo «Ivan Trinko» organizira 3. tečaj slovenskega jezika, ki se bo vršil v Špetru.

Tečaj se začne 15. novembra 1972 in bo trajal do konca meseca maja 1973. Vpisovanje se vrši na sedežu društva v Čedadu, ul. IX. A. gosto 8 - tel. 71386.

Il circolo di cultura «Ivan Trinko» organizza il 3. corso di lingua slovena che si terrà a San Pietro al Natissone.

Il corso inizierà il 15. novembre 1972 e si concluderà nel maggio del 1973. Per le iscrizioni rivolgersi entro il 15. novembre alla sede del circolo a Cividale, Via IX A. gosto 8 - tel. 71386.

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali meseca novembra

NA POLJU spravljamo zadnje pridelke. Shranjujmo jih prav tako skrbno kakor krompir. Nadaljujmo s kolikor mogoče globokim oranjem njiv, ki so namenjene za pomladansko setev. Hlevski gnoj raztrosimo že sedaj in podorjemo.

Travnike je treba prebrati in jih očistiti mah in drugih škodljivih rastlin. Izvrstno gnojilo zanje je poleg hlevskega gnoja in superfosfata tudi pepel.

V VINOGRADU so trte prazne toda dela je dovolj. Ob lepih dnevih okopavamo trte in jim gnojimo. Obrezujemo jih ter izmenjavamo trhe kole. Popravljamo zidove, jarke

in terase ter kopljemo nove vinograde.

V SADOVNJAKU začno z mrazom lesti iz tal na drevje samice zimskega pedica in odlagajo pod skorjo jajčeca. Proti temu drevje ovijemo z lepimi pasovi. Ob lepem vremenu, ko ne zmrzuje, odžagamo suhe, nalomljene in nepravilno zrastle veje. Rane razkužimo z antiparazitarno tekočino, ki jo dobimo v agrariji. V neograjenih sadovnjakih in ob cestah zavarujemo mlado drevje proti zajcem s slamo, koruznico, latami, lubjem in podobnim. Jeseni izkopane divjake zakopljemo v zemljo, pa ne v butarah, da ne splesnijo korenine. Z

jekleno ščetko ali strgulo odstranjujemo z drevoja mah in lišaje.

V KLETI začnemo mlado vino čistiti, brž ko se kipenje poleže. Večkrat ostane v njem nekaj nepredelanega sladkorja. Zaradi tega se vino dobro ne očisti in spomladi znova zavre. To lahko preprečimo tako, da dodamo mlademu vinu močno drozje, brž ko neha vreti. Včasih je nepopolne presnove sladkorja kriva premajhna toplota v kleti. Tedaj je treba v kleti zakuriti ali dodati vinu segretega mošta. Ko je vrenje nehalo, je treba sode napolniti do vrha, sicer vino dobi «cvet».

FRANCE BEVK

Kaplan Martin Čedermac

46

«Ne morem verjeti!», je vzkliknil, «da je padla odločitev proti volji vernikov in v sramoto Cerkve!».

«Sédite, prosim!» se je nadškof rahlo razburil. «Sédite! Ne razburjajte se! Čedermac je sédel. «Tako je», je nadškof povzel po kratkem premolku. «Tako je, kakor mi je težko priznati. Ne smete pozabiti», je rekel malce negotovo, «da to ni moja volja. To ni moja volja, to ni volja Cerkve! Toda nimamo sredstev, da bi se mogli uspešno borovati proti sili...».

Te besede Čedermaca niso pomirile. Ta hip ga ne bi mogle pomiriti nobene, še tako izbrane besede. Bilo mu je, kakor da mu hiša gori nad glavo. Sédel je, roke so mu bile na kolenih, a ga je venomer privzdigovalo, da bi planil na noge. Imel je občutek, kakor da mu duša sili v grlo in jo na vso moč zadržuje, da mu ne zagori od upora. Venomer si je moral klicati v zavest, da sedi pred nadškofom, ki mu je dolžan slepo pokorščino. Besede, ki so mu neizgovorjene ostale v srcu, so ga zaplele ko žerjavica... In vendar še zmeraj ni mogel do konca verjeti.

«Ali je to za zmeraj?» je bolešno zajecel. «Ali je to za večno?» je vzkliknil.

«Nič ni večnega na tem svetu».

Odgovor je za trenutek vplival kot neizmerna tolažba. Le za trenutek — že se je zavedel njegove jalovosti. Izrečen je bil le zato, da bi omilil resnico. Ni se mogel ubraniti ironičnega nasmeha; saj mu je le hušnil preko lic, a obenem mu je do vrha napolnil dušo. Vse polno prebriskih besed, ki mu niso smele čez ustnice, a bistro oko mu jih je morda bralo z obraza. Da, zdaj je verjel, moral je verjeti. Toda iz najgloblje razočaranja, ki ga je kdaj zadelo v življenju, se mu je divje uprl srce. Zopet se je dvignil.

«Saj to ni mogoče!» je vzkliknil obupan. «To ni mogoče! Kaj naj porečemo vernikom? Sveti oče tega ne vedo. Če bi sveti oče to vedeli, ne bi dovolili, ne bi mogli dovoliti...».

«Sveti oče so o vsem poučeni», je rekel nadškof, ki ga je mirnost popuščala. «Sédite, prosim! Sveti oče so storili vse, kar je bilo v njihovi moči», je nadaljeval s hudo zresnjem obrazom. «Prav tako, kakor sem jaz storil vse, kar je bilo v moji moči. Ničesar nismo dosegli... To je vse!».

Čedermac ni sédel. Stojalo je gledal nadškofu v obraz, kakor da mu z ustnic pobira besede. Šele ko mu je roka s prstanom zopet namignila, se je zavedel iz omotice. Zrušil se je na stol. Ni imel več moči za odpor; kri mu je udarila v glavo in mu obteževala misli. Smisel izgovorjenih besed mu je le polagoma prodiral v zavest. Izgubil je poslednje upanje; dvom, proti kateremu se je bojeval vse dni, je bil potrjen. Bilo mu je, kakor da se mu neizbežno podira polovica onega, kar si je zgradil v življenju. Udarci, ki jih mladina laže preboli. Pri starih ne gre brez velike bolečine. Moj Bog! Zakaj niso vprašali Jezusa Kristusa?

«In nič drugega niso sporočili sveti oče?».

«Da jih to navdaja z bolečino in skrbjo, a da nimajo proti sili drugega orožja kakor molitev in prepričevanje».

Nastala je globoka tišina. Tajnik si je zopet pogladil obraz in se ozrl na vrhove smrek za hišami. Molitev? Čedermac se je spomnil španjuta in njegovih porogljivih besed. Takrat so se mu zdele skoraj bogokletne. Dvignil je desnico, a jo je z obupno kretnjo zopet položil na koleno.

«Saj molimo», se je slednjič oglašil kakor iz globokega sna. «Saj molimo tudi mi. Vsak dan, po vseh hišah. Molimo, kakor znamo. Ves čas smo molili s trdnim zaupanjem v pomoč Cerkve. Molili smo in verovali. Verovali! Verjemite, da me je zdaj groza stopiti na prižnico. Kaj naj porečem svojim vernikom? Da je bila Cerkev prešibka, da bi bila mogla varovati svoje pravice. Bojim se besed, ki jih bo čulo moje uho. In če ne bo besed, se bojim pogledov in misli, ki bodo ostale skrite v dušah. Že besede, ki sem jih slišal doslej, so bile dovolj bridke in strašne, da si jih ne upam ponoviti...».

Nadškof se je zdrznil; roka, ki mu je ležala na mizi, se je zopet oprijela naslonila, obraz se mu je pomračil.

«Kaj govorijo ljudje?».

Čedermac bi se ne maral dotikati tega, preveč ga je bolelo, a zdaj je moral govoriti. Trudil se je, da bi položil v besede ves skrajni napor svoje duše, vso silo svojega prepričevanja. S trdnim glasom, z divjim pogumom je ponovil vse besede, ki jih je kdaj slišal, ne da bi jih olepšaval. Ni mu zamolčal niti poslednjega vzdihla svoje matere, ki je bridkost razočaranja odnesla s seboj v grob... Ljudje ne bodo vpraševali po vnanjih, morda res težkih okoliščinah, sodili in obsojali bodo dejstvo. In ta sodba bo težka. Ne bodo razumeli božjega nauka, vračali se bodo v poganstvo. Kdo bo kriv? Kdo bo kriv?

za naše mlade bralce

Ciganček in kača

Bil je siromak ciganček brez očeta in je z materjo ves dan delal pri Turku za kosček kruha. Nekoč naleti na veliko reko. Odpravi se, da bi ujel ribo. Pri reki najde kačico, je vzame, odnese domov in dene v kozarec. Tri leta zapored je nato jemal pri Turku malo mleka in s tem redil kačico. V tem času je iz kačice nastala kača, ki je cigančka učila svojega jezika. Ko so bila tri leta naokoli, je rekla kača cigančku:

«Moj oče je car nad vsemi kačami, daj pojdiva k njemu, da ti plača, ker si me ohranil pri življenju».

Ciganček je šel s kačo. Dolgo sta potovala, dokler nista prišla do neke kamnite plošče. Tu je rekla kača:

«Tu je grad, ki v njem stoluje moj oče. Počakaj me tukaj, jaz grem, da se očetu javim, potem pridem pote. Moj oče te bo vprašal, kaj bi rad, ker si me obvaroval, ti pa ne sprejemaj drugega, samo dragi kamen zahtevaj, ki ga ima pod jezikom».

Kača odide nato k očetu. Oče se je zelo razveselil in jo začne spraševati, kje je hodila toliko časa. Kača mu pove, kje je bila, kje ima po-bratima, in ko mu kača pove, da je tu pri kamnu, jo pošlje, naj ga povede k njemu. Kača pride in pokliče cigančka. Kačin oče ga lepo sprejme in pogosti in ga nazadnje vpraša, kaj zahteva, ker mu je ohranil sina. Ciganček mu pravi, da drugega ne želi, samo dragi kamen bi rad, ki ga hrani pod jezikom. Nato pa reče kačin oče:

«Preklet bodi, kdor ti je to povedal. Tega ti ne morem dati. Zahtevaj kaj drugega, kar koli hočeš».

Ciganček pravi, da drugega ne mara. Nato se obrne in hoče oditi. Kačji car ne more drugače, vzame si dragi kamen izpod jezika in ga da cigančku. Ciganček spravi kamen v žep in odide iz grada, kača pa ga spremi do kamnite plošče in mu spotoma pove:

«Kamen, ki si ga dobil od mojega očeta, je tak, da si z njim dobiš vse, kar koli si zaželiš».

Pri plošči se ciganček poslovil od kače in odide. Ko je

bil že dokaj daleč, se mu je oglasila lakota. Zaželel si je jedače, da bi se lahko najužinal. Brž ko si to zaželi, že se pokaže pred njim obložena miza. Ciganček je jedel, dokler je mogel, in še je ostalo. Gre naprej in po dolgi poti pride domov. Ko stopi v hišo, reče materi:

«Umiš si roke, da sedeva za mizo in večerjava!».

«Ni kaj jesti», je rekla mati.

«Nič ne skrbi», pravi ciganček in zaželi večerjo sebi in materi. Brž ko si to zaželi, se pokaže pred njima miza, polna vsakovrstnih jedi, tako sta se lahko najedla in jima je še ostalo.

Cez nekaj dni pravi ciganček materi:

«Pojdi in zasnubi mi paševo hčer za ženo!».

Mati se čudi in čudi, ko pa sin le pritiska, ji drugega ne preostane, ko da odide. Ne

upa si pa stopiti pred pašo, marveč postava ves dan pred paševimi durmi, a zvečer se vrne domov in pove sinu, da ji je paša naročil, naj se vrne jutri. Drugo jutro spet odide in spet obstane pred pašinimi durmi. Paša jo zagleda in vpraša slugo.

«Kdo je ta žena, ki že od včeraj stoji pred mojimi durmi? Pojdite in privedite mi jo, najbrž jo nekaj tare».

Sluge gredo pred duri, pokličejo cigančko in jo privedejo pred pašo. Ko jo paša vpraša, kaj bi rada, mu pravi, da je prišla zasnubit njegovu hčer za svojega sina.

«Mar je tvoj sin vreden moje hčere?» vpraša paša.

«Ko bi ne bil, bi ne bila prišla», pravi žena.

«I, če je vreden», pravi paša, «mu jo bom dal, poprej ga pa hočem vprašati, ali more narediti, kar koli mu naložim».

Miškica in mucike

Nekoč mačke niso preganjale miši in miške se niso bale mačk. Živele so skupaj v isti vasi in si druga drugi pomagale. Če je mami Muci zmanjkalo masti, si je izposodila pri mami Mišonki kos slanice. Če pa je Miška, lepa hčerka mame Mišonke, jokala, ker ni imela mleka, si ga je Mišonka izposodila pri sosedih Muci.

Ali nekega dne je bilo vsega konec.

To je bilo takrat, ko je sneg pokril hribe in doline. Tedaj so Mucine štiri hčerke pripe-ljale sanke pred mišjo hišico in vprašale mamo Mišonko: «Ali je Miškica doma?».

Mama Mišonka je pomolila glavo skozi okno in odgovorila: «Doma je! Kaj bi pa rade?».

«Naj gre z nami. Peljale jo bomo na sankah križem kra-žem preko polj in njiv po e-nem klanu gor, po drugem

Ciganka se vrne domov in pove sinu, kaj je odgovoril paša.

«Naj paša ukaže in poželi kar koli, vse mu obljubi», pravi ciganček materi.

Ciganka pove to paši, ta pa ji naloži, naj pripravi njen sin hrane za vso njegovo vojsko in za vse ljudstvo. Če to naredi, da mu da hčer. Ciganka pove to sinu, sin pa si samo zaželi toliko hrane in že se velik travnik napolni s hrano, da jo je zadosti za paševo vojsko in za vse ljudstvo in je še preostajala.

Nato ukaže paša, naj mu ciganček pripravi obleke za vso njegovo vojsko. Ciganček si tudi to zaželi in vse se izpolni.

Nazadnje veli paša, naj naredi zlat most, da bo šel po njem paša z vojsko. Ciganček si zaželi in se mu izpolni.

Ko paša to vidi, pokliče cigančka v saraj in mu reče: «Na mojo hčer, na moj saraj pa boš posihmal ti paša namesto mene».

Potem pa pripravijo svatbo, ki je trajala štirideset dni in štirideset noči.

klancu dol», so dejale mucike.

«Pa naj gre!» je odgovorila mama Mišonka. «A glejte, da se kmalu vrnete. Miškica je še majhna, mora zgodaj v posteljo».

Prelepa Miškica je sedla v sanke in mucike so drvele čez polja in njive križem kražem po belem snegu.

Minil je popoldan, bližal se je mrak, a ne mucik ne Miškice ni bilo od nikoder. Mama Mišonka je zaskrbelo. Zavila se je v ruto in stopila čez cesto. Potrkala je s krempeljčki na vrata Mucine hiše in vprašala: «Hej, mucike, ali ste doma?».

Nad vrati se je odprlo okno in prikazale so se glave mladih mucih.

«Doma smo!» so odgovorile.

«Kje pa je moja prelepa Miškica?» je vprašala Mišonka. Mucike so odgovorile: «Prelepe Miškice ni več. Ni hotela mirno sedeti v sankah, pa smo jo kaznovali».

«Kako pa ste jo kaznovali?» je vprašala Mišonka.

«Pojedle smo jo!» so dejale mucike in zaprle okno.

Od tedaj se mačke in miši nič več ne marajo.

POJOČI KOŠ

Bil je oče, ki je imel tri prezale hčere in je nekoč odšel na semenj in za vsako od njih prinesel zlat prstanček.

Nekega dne se je najmlajša odpravila prat k studentcu. Da ne bi pokvarila zlatega prstančka, ga je snela in položila na prod. Ko je perilo oprala, se ni spomnila na prstan in jo je brez njega mahnila domov. Doma pa se je spomnila nanj in se brž vrnila k studentcu ponj. Tam pa je bil neki starec. Ker dekle ni moglo najti svojega prstana, je vprašalo starca, ali ga je morda kaj videl, ko je prišel k studentcu. Starec, ki je bil pobral prstan, ji je dejal:

«Sveda vem, kje je; zlezi v tale koš, pa ti ga dam».

Deklica je zlezla v koš, da bi ji starec vrnil zlati prstanček. Starec pa si je koš opral na rame in z deklico odšel križem svet.

Potem je naročil deklici, da mora zapeti vselej, kadar ji bo ukazal. Dejal ji je:

«Le, glej; ko ti bom rekel: "Koš, zapoj, če ne, kľofut se boj!" začni peti!».

Tako je starec z deklico prišel v neko vas in povedal ljudem, da nosi koš, ki poje. Dali so mu denarja, da bi koš zapel, in starec je dejal: «Koš, zapoj, če ne, kľofut se boj!».

Prestrašena deklica je zapela:

«Ker prstan sem zlat pri studentcu pustila, ne vem več za mater, očeta; tu v košu me smrt bo zgrudila».

Tako je starec obredel vas za vasjo, deklica v košu je pela, ljudje pa so dobro plačevali, ker so mislili, da je koš tisti, ki poje.

Ko se je starec tako klatil

okoli, je prispel v dekletovo vas in pri njih doma poprosil za prenočišče. Zvečer mu je moral koš spet peti, ker je bilo treba plačati večerjo. Ko pa je dekle zapelo, sta jo njeni sestri prepoznali. Po večerji je starec odkolovratil v gostilno pit. Medtem sta sestri potegnili iz koša svojo sestrnico in jo odpeljali v njeno posteljo, da bi se spočila. V koš pa sta dali psa in mačka. Starec pa se je medtem prizibal iz gostilne in v hiši prebil noč.

Drugi dan je s svojim košem na plečeh navsezgodaj mahnil na pot. Ko je prišel v prvo vas, je košu dejal:

«Koš, zapoj, če ne, kľofut se boj!».

Ker pa pes in maček nista pela, se je starec razhudil in nekajkrat pošteno lopnil po košu. Medtem sta pes in maček v košu začela praskati drug drugega. Starec je koš odprl in kot blisk sta mu pes in maček prhnila v glavo. Pes mu je odgriznil nos, maček pa ga je opraskal po obrazu.

Roparski grad

Nima oken, nima vrat, to vam roparski je grad. Ropar žejen je krvi, spleta dolge si vrvi.

Okrog nog in okrog pleč, če te vjame, lepa reč! Tesno te z vrvoj ovije in ti vročo kri izpije...

Dosti teh ugank in bajk! Hudi ropar: v mreži pajk. Oj, sirotica ti, muha, boj se tega požeruha!

Vražarica

V neki vasi je živela star-ka, ki se je hvalila, da ve vse, kar se na svetu godi, in vse, kar se bo zgodilo. Pa so jo nekoč povabili vaščani sosedne vasi, naj jim pride prerokovat. Star-ka je šla in začela ljudem prerokovati bodočnost. Zdajci pa priteče od nekod mlad fant in vzklikne:

«Ej, starka, drugim uga-neš vse, sebi pa nič! Kajti si- cer bi morala vedeti, da ti gori hiša!».

Vražarica pobledi od stra-

hu in steče proti svojemu domu.

«Ej, vražarica», zavpije te-daj mladenič za njo, «vrni se! Pošalil sem se! Nikjer ne gori!».

Vaščani so se smejali: «Kako to? Vse uga-neš, te-ga pa le nisi uganila, da so te prevarili!». In odsihdob ji ni nihče več verjel.

Zajček in zelje

Sestradan in onemogel pri-de zajček do zeljnika.

Slane se mu pocede po sladkem zelju, a obenem ga obide strah, da bi se mu ne pripetila nesreča, ako se — nepoklican in nepovabljen — loti zeljnatih glav.

«Dober dan, ljubo zeljce!» pozdravi zajček in prijazno pokima z glavo. «Tako bi te rad malo povohal! Rad te imam, zato te naj poljubim na košato tvojo glavico!».

Zeljce pa, ki je videlo zajčkovu ubožstvo in vedelo, kje je vzrok njegovi vlnudnosti, se posmeje in reče: «Ne poljublaj me, ampak pojej me! Če me ne boš ti, me bodo lju-dje. Raje pa se žrtvujem te-bi, ker si lačen in ubog!».

In zajček se loti zelja in ga pohvali, kako je dobrega srca.

Prsti

Družina prstov se je sprla. Vsak je hotel biti najvažnejši.

«Jaz sem najlepši!» je trdil prstanec. «Nosim zlate in srebrne prstane!».

«Jaz sem najmodrejši», se je bahal kazalec. «Kadar kdo česa ne ve, mu jaz poka-žem».

«Mene ima človek najrajši, ker sem najmanjši v naši družini. Povsod imajo najmanjšega najrajši», je za-čival mezinec. «Pa na koncu sem. Tam pazim, da se vam kaj hudega ne zgodi».

«Jaz pa na drugem koncu», je zagodrnjal palec. «To

liko sem vreden ko vi vsi skupaj. Sam zase stojim in se nikogar ne bojim. Lahko grem k vam, da vidim, ali ste kaj pridni. Brez mene bi vi ne mogli nobene stvari prav držati!».

«Jaz pa takole pravim: Nihče od nas ne bo dosti vreden, če bo hotel sam zase živeti!» se je oglašil največji prst-sredinec. «Če smo združeni in složni, lahko mnogo opravimo. Zato pre-dlagam, da se pomirimo in gremo na delo!».

«Sprejeto!» so zaklicali vsi drugi prsti in se objeli.

stvari».

«To si mi lepo povedal», je rekel fant, «odleti v svobodol!».

Slavček je odletel na drevo. Sedel je in si mislil:

«No, zdaj bom tega fanta preizkusil, ali so mu moje be-sede kaj zalegle!».

Sedel je na nižjo vejico in spregovoril:

«Oh, kakšen tepec si ti, kakšen tepec! Ko bi vedel, kakšen kamen imam v klju-nu pod jezikom! Ne zame-njal bi ga za še tako lepe mi-sli. Ta kamen ni navaden ka-men, dragulj je, pa še kako velik — kakor oreh, sveti se pa ko samo sonce!».

Fant je poslušal in toliko, da se ni od jeze razjokal.

Potem pa je začel prositi: «Vrni se» je dejal, «lepo prosim! Ali mi pa vsaj daj tisti dragulj zato, ker sem te izpustil!».

Slavček mu je odgovoril: «Zdaj pa vidim, da si za-res bedak. Vse si pozabil, kar sem ti povedal. Želiš si ne-kaj, kar se ne povrne. Prosiš tisto, česar ni. In neverjetne stvari vrjameš. Saj lahko biti pod mojim jezikom ka-men, pa še tako velik ko o-reh! Res, ne pravijo zaman, da bedaku noben nauk ne za-leže».

To rekši, je slavček odletel.

Srna in orel

Na visoki skali je stala skočna srna. Ko jo ugleda požrešni orel, prileti k njej in ji takole pravi: «Pač je res, da si skočna, o srna, vendar ne bi hotel zamenjati svojih peroti za tvoje noge».

«Jaz pa svojih nog ne za tvoje peroti», se odreže srna ponosno.

«Hma», de nato orel zaničljivo, «pa skoči čez tale prepad, ko se tako hvališ s svojimi nogami. Bomo videli, kdo pride prej čezenj, ti ali jaz!».

Srno ujeze te besede. Hitro se požene in se zaleti čez prepad. Toda ta je preširok in srna trešči vanj tako nesrečno, da pri tej priči mrtva obleži. Orel pa se veselo spusti nizdol in si odnese svoj plen brez truda v gnezdo.

«Da, da», pravi še, ko ogleduje mrtvo žival, «kaj bi sam ugonabljal, ko vas pogublajo častihlepnost in jeza».